

TAGUNG

DIE GEGENWART DER VERGANGENHEIT IN MUSEEN UND GEDENKSTÄTTEN

BERLIN / RAVENSBRÜCK, 23.–25.05.2024

KONFERENCJA

TERAŹNIEJSZOŚĆ PRZESZŁOŚCI W MUZEACH I MIEJSCACH PAMIĘCI

BERLIN / RAVENSBRÜCK, 23.–25.05.2024

KONFERENCE

PŘÍTOMNOST MINULOSTI V MUZEÍCH A PAMÁTNÍCÍCH

BERLIN / RAVENSBRÜCK, 23.-25.05.2024

VERANSTALTER / ORGANIZATOR / ORGANIZÁTOR

Gemeinsame Deutsch-Tschechische
Schulbuchkommission

Společná česko-německá
komise pro učebnice

Deutsch-Polnische | Polsko-Niemiecka
Schulbuchkommission | Komisja Podręcznikowa

GEI LEIBNIZ-INSTITUT
FÜR BILDUNGSMEDIEN
| Georg-Eckert-Institut

PARTNER / PARTNERZY / PARTNERI

Stiftung
Brandenburgische
Gedenkstätten | Mahn- und Gedenkstätte
Ravensbrück

FINANZIELLE UNTERSTÜTZUNG / WSPARCIE FINANSOWE / FINANCNÍ PODPORA

GELEITWORT

Erinnerungspraktiken sind mit der fortlaufenden Aufgabe konfrontiert, sich im Spiegel der gesellschaftlichen Entwicklungen selbst zu hinterfragen und zu aktualisieren. Mit der vom **23.-25.05.2024** in der Mahn- und Gedenkstätte Ravensbrück stattfindenden Konferenz der Gemeinsamen Deutsch-Polnischen und Gemeinsamen Deutsch-Tschechischen Schulbuchkommissionen zum Thema „**Die Gegenwart der Vergangenheit in Museen und Gedenkstätten**“ soll ein Beitrag zur Diskussion über die Veränderungen dieser Art geleistet werden.

Das Konzept des Schulbuchnarrativs wurde in den letzten Jahren um neue Formen der Erzählung über Vergangenes erweitert, und zwar unter Verweis auf die Rolle der Literatur und Kunst, des Films und anderer (Bildungs-)Medien. In der Ravensbrücker Konferenz werden insbesondere museumspädagogische Ansätze in der Schulpraxis in den Blick genommen. Thematisiert wird der Aufbau einer dialogischen musealen Erzählung, die Betrachter*innen in die Lage versetzt, historische Ereignisse so zu vermitteln, dass auch Jugendliche sich davon angesprochen fühlen. Dabei wird über den gewohnten bilateralen Kontext der einzelnen Schulbuchkommissionen hinausgegangen, indem Forschungsperspektiven und aktuelle Aktivitäten der zwei Expertengremien zusammengeführt werden.

Einen besonders festlichen Rahmen bekommt die Konferenz durch die Auftaktveranstaltung in der Vertretung des Landes Brandenburg beim Bund in Berlin, auf der der Maria-Wawrykowa-Preis der Gemeinsamen Deutsch-Polnischen Schulbuchkommission an Prof. Dr. Anna Wolff-Powęska verliehen wird.

WSTĘP

Działania związane z pielęgnowaniem pamięci historycznej stoją w obliczu zmian społecznych przed ciągłym zadaniem analizy i aktualizacji. Odbywająca się w dniach **23-25 maja 2024** r. w Miejscu Pamięci Ravensbrück konferencja Wspólnej Polsko-Niemieckiej oraz Wspólnej Czesko-Niemieckiej Komisji Podręcznikowej na temat **„Teraźniejszość przeszłości w muzeach i miejscach pamięci”** jest kolejnym krokiem na rzecz aktywnego włączenia się w refleksję nad zmianami dotyczącymi pamięci i form upamiętniania.

Pojęcie narracji podręcznikowej zostało w ostatnich latach poszerzone o nowe sposoby narracji przeszłości w oparciu o literaturę, sztukę, film i współczesne media, w tym również edukacyjne. W tym szerokim spektrum reprezentacji przeszłości nie mogło podczas naszej konferencji zabraknąć refleksji na temat różnych kultur wystawienniczych i ich miejsca w edukacji szkolnej. Stąd podjęta zostaje tematyka budowania dialogicznej narracji muzealnej zdolnej do reprezentacji przeszłości oraz atrakcyjnej dla współczesnych odbiorców, szczególnie zaś młodzieży szkolnej. Jednocześnie jest to próba wyjścia poza stricte bilateralny kontekst, uwzględniająca perspektywy badań i bieżących prac obu Komisji Podręcznikowych.

Konferencję rozpocznie uroczystość wręczenia Nagrody im. Marii Wawrykowej, którą w tym roku Wspólna Polsko-Niemiecka Komisja Podręcznikowa przyznała prof. dr hab. Annie Wolff-Powęskiej. Uroczystość odbędzie się w gościnnych progach Przedstawicielstwa Kraju Związkowego Brandenburgia w Berlinie.

PŘEDMLUVA

V kontextu současného společenského vývoje se práce s pamětí potýká s výzvou neustálého přezkoumávání a aktualizace. Konference Společné německo-polské a Společné česko-německé komise pro učebnice na téma „**Přítomnost minulosti v muzeích a památnících**“, která se koná od 23. do 25. května 2024 v Památníku Ravensbrück, má přispět k probíhající diskusi o tyto změny.

Koncept učebnicového vyprávění byl v posledních letech rozšířen o nové formy vyprávění o minulosti s odkazem na roli literatury a umění, filmu a dalších (vzdělávacích) médií. Konference v Ravensbrücku se zaměří zejména na muzejní vzdělávací přístupy ve školní praxi. Cílem je vybudovat dialogický muzejní narativ, který umožní divákům zprostředkovat historické události tak, aby jimi byli osloveni i mladí lidé. Tím překračujeme běžný bilaterální kontext jednotlivých učebnicových komisí tím, že spojujeme výzkumné perspektivy a aktuální aktivity obou odborných komisí.

Konferenci dodává zvláště slavnostní kulisu zahajovací ceremoniál na Zastoupení spolkové země Braniborsko při spolkové vládě v Berlíně, na kterém bude udělena Cena Marie Wawrykové Společné německo-polské komise pro učebnice Prof. Dr. Anně Wolff-Powęšek.

Bilder aus der Fotoausstellung von Krzysztof Ruchniewicz
Wybór fotografii z wystawy Krzysztofa Ruchniewicza
Výběr fotografií z výstavy Krzysztofa Ruchniewicze

Prof. Anna Wolff-Powęska

Laureatka Nagrody im. Marii Wawrykowej

Preisträgerin des M.-Wawrykowa-Preises

Laureátka Ceny Marie Wawrykové

© Deutsch-Polnisches Magazin »Dialog« |

Polsko-Niemiecki Magazyn »Dialog« |

Polsko-Německý Časopis »Dialog«

VERLEIHUNG DES MARIA-WAWRYKOWA-PREISES AN PROF. DR. ANNA WOLFF-POWĘSKA

2

Der Maria-Wawrykowa-Preis wird für Verdienste im Bereich des deutsch-polnischen Dialogs, insbesondere für herausragende wissenschaftliche Leistungen bei der Erforschung der Geschichte und des aktuellen Stands der deutsch-polnischen Beziehungen sowie für die Verbreitung des Wissens über die Beziehungen zwischen Polen und Deutschen vergeben. In diesem Jahr geht er an Prof. Anna Wolff-Powęska.

Prof. Wolff-Powęska wurde 1941 in Tarnopol (nach 1945 ukr. Ternopil) geboren und verbrachte ihre Jugend in Wągrowiec/ Wongrowitz (Großpolen), wo sie ihr Abitur ablegte. Anschließend zog sie nach Poznań/Posen, um an der dortigen Adam-Mickiewicz-Universität Geschichte zu studieren. Nach ihrem Studium begann sie als Lehrerin zu arbeiten. Ab 1969 war sie als wissenschaftliche Mitarbeiterin am West-Institut in Poznań/Posen tätig, ein Jahr später wurde sie promoviert, 1980 habilitierte sie sich in Rechtswissenschaften. Seit 1986 arbeitete sie als Professorin für Geisteswissenschaften und leitete von 1990 bis 2004 das West-Institut. Von 2007 bis 2013 war sie an der Fakultät für Politische Wissenschaften und Journalistik der Adam-Mickiewicz-Universität tätig, von 2010 bis 2018 wirkte sie als Vorsitzende des Wissenschaftlichen Beirats des Zentrums für Historische Studien der Polnischen Akademie der Wissenschaften in Berlin mit.

Für ihre Arbeit wurde Prof. Wolff-Powęska mit dem Komturkreuz des Ordens der Polonia Restituta ausgezeichnet und erhielt weitere zahlreiche Ehrungen, darunter den KLIO-Preis für ihr Buch *„Pamięć – brzemień i uwolnienie. Niemcy wobec nazistowskiej przeszłości (1945-2010)“* [Erinnerung – Bürde und Befreiung. Die Deutschen und die nationalsozialistische Vergangenheit], den Viadrina-Preis der Europa-Universität und den Europäischen Bürgerpreis.

WRĘCZENIE PROF. ANNIE WOLFF-POWĘSKIEJ NAGRODY IM. MARII-WAWRYKOWEJ

Nagroda im. Marii Wawrzkowej przyznawana jest za zasługi w zakresie dialogu polsko-niemieckiego, w tym wybitne osiągnięcia naukowe w zakresie badań nad historią stosunków polsko-niemieckich oraz aktualnym stanem tych stosunków, a także za szerzenie wiedzy o stosunkach między Polakami i Niemcami. Tegoroczną nagrodę otrzymuje prof. Anna Wolff-Powęska.

Prof. Wolff-Powęska urodziła się w 1941 r. w Tarnopolu (po 1945 ukr. Ternopil), młodość spędziła w wielkopolskim Wągrowcu, gdzie zdała maturę. Następnie przeniosiła się do Poznania, gdzie podjęła studia historyczne na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza. Po studiach rozpoczęła pracę jako nauczycielka. W 1969 r. podjęła pracę naukową w Instytucie Zachodnim. Rok później obroniła doktorat, w 1980 r. otrzymała tytuł doktora habilitowanego nauk prawnych a w roku 1986 r. tytuł profesora nauk humanistycznych. W latach 1990-2004 kierowała Instytutem Zachodnim. W latach 2007-2013 pracowała na Wydziale Nauk Politycznych i Dziennikarstwa Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza a w latach 2010-2018 pełniła funkcję przewodniczącej Rady Naukowej Centrum Badań Historycznych PAN w Berlinie.

Za swoją działalność Prof. Wolff-Powęska została odznaczona Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski, otrzymała także liczne wyróżnienia, m.in. nagrodę KLIO za książkę *„Pamięć – brzemień i uwolnienie. Niemcy wobec nazistowskiej przeszłości (1945-2010)”*, nagrodę Europejskiego Uniwersytetu Viadrina oraz Europejską Nagrodę Obywatelską.

UDĚLENÍ CENY MARIE WAWRYKOVÉ PROF. DR. ANNĚ WOLFF-POWĘSKÉ

2

Cena Marie Wawrykové se uděluje za zásluhy v oblasti německo-polského dialogu, zejména za vynikající vědecké výsledky v oblasti výzkumu historie a současného stavu německo-polských vztahů a za šíření znalostí o vztazích mezi Poláky a Němci. Letošní cena se uděluje profesorce Anně Wolff-Powęské.

Profesorka Wolff-Powęska se narodila v roce 1941 v Tarnopolu (po roce 1945 Ternopil na Ukrajině) a mládí prožila ve Wągrowci/Wongrowitz (Velkopolsko), kde absolvovala maturitu. Poté se přestěhovala do Poznaň, kde studovala historii na Univerzitě Adama Mickiewicze. Po ukončení studia začala pracovat jako učitelka. Od roku 1969 pracovala jako odborná asistentka v Západním institutu v Poznani, o rok později získala doktorát a v roce 1980 se habilitovala v oboru právo. Od roku 1986 působila jako profesorka humanitních věd a v letech 1990-2004 vedla Západní institut. V letech 2007 až 2013 působila na Fakultě politických věd a žurnalistiky Univerzity Adama Mickiewicze a v letech 2010 až 2018 byla předsedkyní akademického poradního sboru Centra historických studií Polské akademie věd v Berlíně.

Za svou činnost byla profesorka Wolff-Powęska vyznamenána Komandérským křížem Řádu Polonia Restituta a obdržela řadu ocenění, mimo jiné cenu KLIO za knihu „*Pamięć – brzemień i uwolnienie. Niemcy wobec nazistowskiej przeszłości (1945-2010)*” [Paměť – břemeno a osvobození. Německo na pozadí nacistické minulosti], cenu Evropské univerzity Viadrina a Cenu evropského občana.

MAHN-UND GEDENKSTÄTTE RAVENSBRÜCK

Das 1939 von der SS errichtete Konzentrationslager Ravensbrück war das größte Frauen-Konzentrationslager auf deutschem Gebiet. In den Jahren 1939 bis 1945 sind etwa 120.000 Frauen und Kinder, 20.000 Männer und 1.200 weibliche Jugendliche als Häftlinge registriert worden. Ca. 28.000 von ihnen wurden ermordet, starben an Hunger, Krankheiten oder durch medizinische Experimente. Nach der Befreiung im April 1945 übernahm die sowjetische Armee weite Teile des ehemaligen Konzentrationslagers als Kaserne. Seit 1948 bemühten sich Überlebende um die Errichtung eines Gedenkortes. Die „Nationale Mahn- und Gedenkstätte Ravensbrück“ mit einem ersten Lagermuseum wurde am 12. September 1959 eröffnet. Nach der Vereinigung der beiden deutschen Staaten wurde die Gedenkstätte 1993 Teil der Stiftung Brandenburgische Gedenkstätten. Mit dem Abzug der GUS-Streitkräfte wurde 1995 der zentrale ehemalige Lagereingangsbereich mit einem Teil des Schutzhaftlagergeländes zugänglich gemacht. Seit Herbst 2019 ist das gesamte ehemalige Lagergelände sowie das 1941 errichtete Männerlager zugänglich.

Quelle: www.ravensbrueck-sbg.de (18.03.2024; mit Anpassungen)

MIEJSCE PAMIĘCI RAVENSBRÜCK

Założony przez SS w 1939 roku obóz koncentracyjny w Ravensbrück był największym obozem koncentracyjnym dla kobiet na niemieckiej ziemi. Około 120 000 kobiet i dzieci, 20 000 mężczyzn i 1 200 nastoletnich dziewczyn zarejestrowano w latach 1939-1945 jako więźniów. 28.000 spośród nich zostało zamordowanych, zmarło z głodu, chorób lub w wyniku eksperymentów medycznych. Po wyzwoleniu w kwietniu 1945 r. armia radziecka zajęła dużą część byłego obozu koncentracyjnego i przekształciła ją w koszary. Od 1948 roku ocaleni jako byli więźniowie zabiegali o utworzenie na terenie dawnego obozu miejsca pamięci. 12 września 1959 r. wraz z pierwszym muzeum obozowym oficjalnie otwarto „Narodowe Miejsce Przestrogi i Pamięci Ravensbrück”. Po zjednoczeniu Niemiec miejsce pamięci Ravensbrück stało się w 1993 r. częścią Fundacji Brandenburgskie Miejsca Pamięci. W 1995 r., już po wycofaniu wojsk armii radzieckiej ze wschodniej części zjednoczonych Niemiec, udostępniono zwiedzającym dawny budynek komendatury wraz z częścią przeznaczoną dla nadzorczyń. Od jesieni 2019 r. dostępny jest cały obszar byłego obozu dla kobiet oraz powstałego w 1941 r. obozu dla mężczyzn.

Źródło: www.ravensbrueck-sbg.de (18.03.2024; treść zredagowana)

PAMÁTNÍK RAVENSBRÜCK

Koncentrační tábor Ravensbrück, postavený SS v roce 1939, byl největším ženským koncentračním táborem na německém území. V letech 1939 až 1945 bylo evidováno jako vězni kolem 120 000 žen a dětí, 20 000 mužů a 1 200 mladých žen. Kolem 28 000 z nich bylo zavražděno, zemřelo hladem, v důsledku nemocí nebo lékařských experimentů. Po osvobození v dubnu 1945 převzala sovětská armáda velké části bývalého koncentračního tábora jako kasárna. Od roku 1948 se přeživší pokoušeli o zřízení památného místa. „Národní památník Ravensbrück“ s prvním táborovým muzeem byl otevřen 12. září 1959. Po sjednocení obou německých států se památník stal v roce 1993 součástí Nadace brandenburských památníků. S odchodem vojsk SNS v roce 1995 byl zpřístupněn centrální vstupní prostor bývalého tábora s částí území tábora ochranné vazby. Od podzimu 2019 je přístupný celý areál bývalého tábora, včetně mužského tábora postaveného v roce 1941.

Zdroj: www.ravensbrueck-sbg.de (18. března 2024; s úpravami)

Fotos: Britta Pawelke, Mahn- und Gedenkstätte Ravensbrück, 2021-22

DAS EFREC-FORUM

Im Jahr 2020 wurde am Leibniz-Institut für Bildungsmedien | Georg-Eckert-Institut ein wegweisendes Projekt für die europäische bi- und multilaterale Schulbucharbeit initiiert: das European Forum for Reconciliation and Cooperation in History and Social Sciences Education (EFREC). Das Projekt bringt Initiativen zusammen, die im Feld der bi- und multilateralen Schulbucharbeit aktiv sind, und unterstützt die gegenseitige Zusammenarbeit und den Erfahrungsaustausch. Ziel von EFREC ist es, neue Methoden und Standards sowie innovative Produkte der bi- und multilateralen Zusammenarbeit zu entwickeln, die eine auf Verständigung ausgerichtete historische und politische Bildung fördern.

EFREC bietet eine digitale Infrastruktur für den direkten Austausch mit den verschiedenen EFREC-Partner*innen. Das EFREC-Forum ist ein datenschutzsicherer Raum, in dem sich Akteur*innen der bi- und multilateralen Schulbucharbeit über aktuelle politische, historische und didaktische Fragen austauschen, vernetzen und neue Kooperationen eingehen können. Mit wenigen Klicks können Sie sich registrieren und gleich Teil dieses Austauschs werden: <https://efrec.gei.de/forum>

FORUM EFREC

4

W 2020 roku w Instytucie Leibniza ds. Badań Mediów Edukacyjnych im. Georga Eckerta w Brunshwiku rozpoczęto realizację innowacyjnego projektu na rzecz rewizji podręczników europejskich: European Forum for Reconciliation and Cooperation in History and Social Sciences Education (EFREC). Projekt zrzesza inicjatywy zajmujące się produkcją i rewizją materiałów edukacyjnych w oparciu o współpracę bi- i multilateralną oraz wspiera wymianę doświadczeń na tym polu. Celem EFREC jest opracowanie nowych metod i standardów umożliwiających opracowywanie innowacyjnych materiałów edukacyjnych, które promują edukację historyczną i kształcenie obywatelskie ukierunkowane na porozumienie i współpracę.

W ramach projektu oferujemy infrastrukturę cyfrową, dzięki której poszczególni partnerzy tworzący EFREC mogą prezentować wyniki swojej pracy oraz nawiązywać ze sobą bezpośredni kontakt. Cyfrowe Forum EFREC to bezpieczna przestrzeń, w której można wymieniać poglądy na temat bieżących kwestii politycznych, historycznych i dydaktycznych, a także nawiązywać współpracę i realizować wspólne projekty badawcze. Wystarczy kilka kliknięć, aby ukończyć proces rejestracji i współtworzyć EFREC: <https://efrec.gei.de/forum>

FÓRUM EFREC

V roce 2020 Leibnizův institut pro vzdělávací média | Institut Georga Eckerta inicioval průlomový projekt evropské bilaterální a multilaterální práce s učebnicemi: Evropské fórum pro usmíření a spolupráci ve výuce historie a společenských věd (EFREC). Projekt sdružuje iniciativy, které působí v oblasti bilaterální a multilaterální učebnicové práce, a podporuje vzájemnou spolupráci a výměnu zkušeností. Cílem EFREC je vyvíjet nové metody a standardy a také inovativní produkty pro bilaterální a multilaterální spolupráci, které podporují historické a politické vzdělávání zaměřené na porozumění a spolupráci.

EFREC nabízí digitální infrastrukturu pro přímou výměnu s různými partnery EFREC. Fórum EFREC je prostorem zabezpečeným ochranou dat, ve kterém si aktéři bilaterální a multilaterální práce s učebnicemi mohou vyměňovat názory o aktuálních politických, historických a didaktických otázkách, navazovat kontakty a vstupovat do nové spolupráce. Stačí pár kliknutí a můžete se zaregistrovat a stát se součástí této výměny: <https://efrec.gei.de/forum>

VERTRETUNG DES LANDES BRANDENBURG BEIM BUND

(In den Ministergärten 3, Berlin)

13.00-15.30 Uhr **Präsidiumssitzung der Gemeinsamen
Deutsch-Polnischen Schulbuchkommission**

16.00-16.15 Uhr **Grußwort**

Friederike Haase, Bevollmächtigte des Landes Brandenburg beim Bund

Moderation: **Andreas Stopp**, Redakteur des Deutschlandfunks

16.15-17.15 Uhr **Preisverleihung des Maria- Wawrykowa-Preises
an Prof. Dr. Anna Wolff-Powęska**

Laudatio: **Violetta Julkowska**, **Hans-Jürgen Bömelburg**

17.15-17.30 Uhr **Kaffeepause**

17.30-19.00 Uhr **Podiumsdiskussion**

Zwischen Dokumentation und Inszenierung: Ausstellungsstrategien
in deutschen und polnischen Museen und Gedenkstätten

Mirosław Nizio, Museum des Warschauer Aufstandes, Polin, Familie Ulm-Museum
in Markowa | **Detlef Weitz**, ARGE chezweitz GmbH, Jüdisches Museum Berlin |

Patryk Żurawski, PL Studio Patryk Żurawski, Muzeum Warszawy, Piłsudski-Museum
in Sulejówiek | **Simone Haar**, Holzer Kobler Architekturen | **Peter Oliver Loew**, Deutsches

Polen-Institut, Darmstadt

Moderation: **Zofia Wóycicka**, **Felix Ackermann**

19.00 Uhr **Abendbuffet**

20.00 Uhr **Transfer/Busfahrt zu den Unterbringungsorten**

1. Jugendherberge Ravensbrück, Straße der Nationen 3, 16798 Fürstenberg/Havel

2. Precise Resort Marina Wolfsbruch GmbH, Wolfsbruch 3, 16831 Rheinsberg-
Kleinzerlang

MAHN- UND GEDENKSTÄTTE RAVENSBRÜCK

(Straße der Nationen, 16798 Fürstenberg/Havel)

- 8.15 Uhr** **Bustransfer zur Mahn- und Gedenkstätte Ravensbrück**
- 9.00-11.00 Uhr** **Geländegang durch die Mahn- und Gedenkstätte Ravensbrück**
 Führung I: Gruppe mit Präsidiumsmitgliedern beider
 Schulbuchkommissionen und Referent*innen
Andrea Genest, Leiterin Mahn- und Gedenkstätte Ravensbrück
 Führung II: Gruppe mit Jugendlichen und Lehrkräften
Thomas Kunz, Mahn- und Gedenkstätte Ravensbrück
- 11.30-13.00 Uhr** **Podiumsdiskussion**
 Gedenkstätten und vergessene Orte der NS-Verbrechen.
 Geschichtskulturelle Herausforderungen und Perspektiven
Andrea Genest, Mahn- und Gedenkstätte Ravensbrück | **Iva Vachková**, Mahnmal der
 Stille, Prag | **Krzysztof Ruchniewicz**, Universität Wroclaw/Breslau, **Thomas Sandkühler**,
 HU Berlin | **Jan Špringl**, Gedenkstätte Theresienstadt/Terezín
 Moderation: **Yvonne Kleinmann, Holger Thünemann**
- 13.15-14.15 Uhr** **Mittagspause**
- 14.15-16.15 Uhr** **Podiumsdiskussion**
 Barrieren überwinden. Museen im Grenz- und Verflechtungsraum
Agnieszka Wiercholska, Deutsch-Polnisches Haus, Berlin | **Michał Kupiec**, Universität
 Szczecin/Stettin | **Michał Kępski**, Adam-Mickiewicz-Universität Poznań/Posen |
Vasco Kretschmann, Volksbund Deutsche Kriegsgräberfürsorge, Berlin | **Jiří Neminář**,
 Museum Hlučín/Hultschin
 Moderation: **Alina Zajadacz**, Adam-Mickiewicz-Universität Poznań/Posen
- 14.15-18.00 Uhr** **Workshop für Jugendliche (parallel)**
 Wie erzählt man Ravensbrück? Perspektiven Jugendlicher
 und für Jugendliche
 Leitung: **Thomas Kunz**, Mahn- und Gedenkstätte Ravensbrück

16.00-16.30 Uhr **Kaffeepause**

16.30-18.00 Uhr **Dialogforum**

Museale Inszenierungen. Geschichte in Ausstellungen, Museen, Gedenkstätten und Schulpraxis in Deutschland, Polen und Tschechien

Im Gespräch: **Matthias Heyl**, Bildungsabteilung Ravensbrück | **Małgorzata Glinka**, Zentrum für Lehrerfortbildung, Warschau | **Stephan Theilig**, Eberswalde, ehem. Direktor des Brandenburg-Preußen Museums Wustrau und Museumspädagoge im Deutschen Historischen Museum | **Barbara Baarová**, Universität Ostrava, **Karolína Kavan**, Journalismus-Inkubator, Prag, | **Václav Sixta**, Karls-Universität, Prag

Moderation: Violetta Julkowska, Anna Ziębińska-Witek

18.15-19.15 Uhr **Diskussion**

Erinnerung und Gedenken in Literatur

Diskussion mit **Beata Dżon-Ozimek** und **Michał Olszewski**, Autoren des Buches „Ptaki krzyczą nieustannie“ („Vögel schreien unaufhörlich“) und **Barbara Yelin**, Autorin der Graphic Novel „Emmie Arbel. Die Farbe der Erinnerung“

Moderation: Andrea Genest, Marcin Wiatr

anschl. Gelegenheit zum Rundgang durch die **Fotoausstellung von Krzysztof Ruchniewicz**: „Klein-Essen“. *Ein deutsch-polnischer (Nicht-)Erinnerungsort*

19.30 Uhr **Bustransfer zur Gaststätte Templiner Hof**
(Unter den Linden 18, 16798 Fürstenberg/Havel)

20.00 Uhr **Abendessen**

22.00 Uhr **Bustransfer zum Unterbringungsort**
Jugendherberge Ravensbrück, Fürstenberg; anschließend Bustransfer zum Unterbringungsort Precise Resort, Rheinsberg

MAHN- UND GEDENKSTÄTTE RAVENSBRÜCK

(Straße der Nationen, 16798 Fürstenberg/Havel)

9.30 Uhr

Bustransfer zur Mahn- und Gedenkstätte Ravensbrück

Abfahrt vom Precise Resort Marina Wolfsbruch, Rheinsberg

10.30-12.00 Uhr **Podiumsdiskussion**

Was lernen wir an Gedenkstätten? Ravensbrück aus der Perspektive einer jüngeren Generation

Im Gespräch: **Wiesława Araszkiewicz** | Szamotuły | **Verena Laubinger**, Göttingen
Klára Hořková, Deutsche Schule Prag | **Barbara Raub**, Paul-Pfinzing-Gymnasium
Hersbruck | Schüler*innen, die Ergebnisse des Workshops vom Vortag vorstellen

Moderation: **Joanna Pick**, Alexander-von-Humboldt Gymnasium, Berlin

12.00-12.30 Uhr **Mittagsimbiss und Kaffeepause**

12.30-14.00 Uhr **Podiumsdiskussion**

Museen und Geschichtspolitik

Im Gespräch: **Paweł Machcewicz**, ehem. Direktor des Museums des Zweiten Weltkriegs
in Gdańsk/Danzig | **Andreas Mix**, Dokumentationszentrum Topographie des Terrors,
Berlin | **Volker Zimmermann**, Collegium Carolinum, München | **Anna Kolářová**, Karls-
Universität, Prag

Moderation: **Krzysztof Ruchniewicz**, **Hans-Jürgen Bömelburg**

14.30 Uhr

Rückfahrt/Bustransfer nach Berlin

(anschließend individuelle Rückreise)

PRZEDSTAWICIELSTWO KRAJU ZWIĄZKOWEGO BRANDENBURGIA

(Ministergärten 3, Berlin)

- 13.00-15.30** **Posiedzenie Prezydium Polsko-Niemieckiej Komisji Podręcznikowej**
- 16.00-16.15** **Przywitanie**
Friederike Haase, Pełnomocniczka Kraju Związkowego Brandenburgia
Moderacja: **Andreas Stopp**, redaktor Deutschlandfunk
- 16.15-17.15** **Uroczyste wręczenie nagrody im. Marii Wawrykowej prof. Annie Wolff-Powęskiej**
Laudatio: **Violetta Julkowska**, **Hans-Jürgen Bömelburg**
- 17.15-17.30** **Przerwa na kawę**
- 17.30-19.00** **Dyskusja panelowa**
Między dokumentacją a inscenizacją. Strategie wystawiennicze w polskich i niemieckich muzeach oraz miejscach pamięci
Dyskutanci: **Mirosław Nizio**, Muzeum Powstania Warszawskiego, Polin, Muzeum im. Rodziny Ulmów w Markowej | **Detlef Weitz**, ARGE chezweitz GmbH, Muzeum Żydowskie w Berlinie | **Patryk Żurawski**, PL Studio Patryk Żurawski, Muzeum Warszawy, Muzeum Piłsudskiego w Sulejówku, **Simone Haar**, Holzer Kobler Architekturen | **Peter Oliver Loew**, Niemiecki Instytut ds. Polski, Darmstadt
Moderacja: **Zofia Wóycicka**, **Felix Ackermann**
- 19.00** **Wieczorny poczęstunek**
- 20.00** **Wyjazd autobusem do miejsca kwaterunku**
Schronisko Młodzieżowe Ravensbrück (Straße der Nationen 3, 16798 Fürstenberg/Havel) oraz Precise Resort Marina Wolfsbruch GmbH (Wolfsbruch 3, 16831 Rheinsberg-Kleinzerlang)

MUZEUM I MIEJSCA PAMIĘCI RAVENSBRÜCK

(Straße der Nationen, 16798 Fürstenberg/Havel)

8.15

Wyjazd autobusem

z Precise Resort Marina Wolfsbruch, Rheinsberg do Muzeum i Miejsca Pamięci Ravensbrück, Fürstenberg/Havel

9.00-11.00

Zwiedzanie Muzeum i Miejsca Pamięci Ravensbrück

Prowadzenie I: grupa członków obu Komisji Podręcznikowych oraz prelegenci

Andrea Genest, dyrektorka Muzeum i Miejsca Pamięci Ravensbrück

Prowadzenie II: grupa młodzieży i nauczycieli

Thomas Kunz, Muzeum i Miejsce Pamięci Ravensbrück

11.30-13.00

Dyskusja panelowa

Miejsca pamięci i niepamięci zbrodni nazistowskich.

Wyzwania historyczno-kulturowe i perspektywy

Krótkie wystąpienia, dyskutanci: **Andrea Genest**, Ravensbrück |

Iva Vachková Memoriał Ciszy, Praga | **Krzysztof Ruchniewicz**,

Uniwersytet Wrocławski | **Thomas Sandkühler**, HU Berlin |

Jan Špringl, Gedenkstätte Theresienstadt/Terezín

Moderacja: **Yvonne Kleinmann**, **Holger Thünemann**

13.15-14.15

Przerwa obiadowa

14.15-16.00

Dyskusja panelowa

Pokonywanie barier. Muzea wobec dziedzictwa na pograniczu

Dyskutanci: **Agnieszka Wiercholska**, Dom Polsko-Niemiecki, Berlin |

Michał Kupiec, Uniwersytet Szczeciński | **Michał Kępski**, UAM Poznań

| **Vasco Kretschmann**, Niemiecka Komisja ds. Grobów Wojennych,

Berlin | **Jiří Neminář**, Muzeum Hlučín/Hulczyn

Moderacja: **Alina Zajadacz**, UAM

14.15-18.00

Warsztat dla młodzieży (PARALELNIE)

Jak opowiadać o Ravensbrück? Perspektywy (dla młodzieży)

Prowadzenie: **Thomas Kunz**, Muzeum i Miejsce Pamięci Ravensbrück

16.00-16.30

Przerwa na kawę

16.30-18.30

Forum Dialogu

Inscenizacje muzealne. Historia w wystawach, muzeach, miejscach pamięci i edukacji szkolnej w Niemczech, Polsce i Czechach

Dyskutanci: **Matthias Heyl**, Dział Edukacyjny Ravensbrück | **Małgorzata Glinka**, Centrum Doskonalenia Nauczycieli, Warszawa | **Stephan Theilig**, Eberswalde, b. dyrektor Brandenburg-Preußen Museum Wustrau oraz pedagog w Niemieckim Muzeum Historycznym | **Barbara Baarová**, Uniwersytet w Ostrawie | **Karolina Kavan**, Inkubator Dziennikarstwa, Praga | **Václav Sixta**, Uniwersytet Karola, Praga

Moderacja: **Violetta Julkowska, Anna Ziębińska-Witek**

18.15-19.15

Pamięć i upamiętnienie a literatura

Dyskusja z **Beatą Dżon-Ozimek** i **Michałem Olszewskim**, autorami książki „Ptaki krzyczą nieustannie” oraz z **Barbarą Yelin**, autorką powieści graficznej „Emmie Arbel. Die Farbe der Erinnerung” („Emmie Arbel. Kolor pamięci”)

Moderacja: **Andrea Genest, Marcin Wiatr**

Okazja do zwiedzenia **wystawy fotografii Krzysztofa Ruchniewicza: „Male Essen”. Polsko-niemieckie miejsce (nie-)pamięci**

19.30

Przejazd autobusem do restauracji

Templiner Hof (Unter den Linden 18, 16798 Fürstenberg/Havel)

20.00

Kolacja

22.00

Przejazd autobusem

do miejsca kwaterunku: Schronisko Młodzieżowe Ravensbrück, Fürstenberg oraz Precise Resort, Rheinsberg

MUZEUM I MIEJSCE PAMIĘCI RAVENSBRÜCK

(Straße der Nationen, 16798 Fürstenberg/Havel)

9.30

Wyjazd autobusem

z Precise Resort Marina Wolfsbruch, Rheinsberg, do Muzeum i Miejsca Pamięci Ravensbrück, Fürstenberg/Havel

10.30-12.00

Czego uczyliśmy się w miejscach pamięci? Ravensbrück z perspektywy młodzieży

Dyskusja: **Wiesława Araszekiewicz**, Szamotuły | **Verena Laubinger**, Göttingen | **Klára Hošková**, Niemiecka Szkoła w Pradze | **Barbara Raub**, Paul-Pfinzing-Gymnasium Hersbruck | uczniowie prezentujący wyniki warsztatu z poprzedniego dnia

Moderacja: **Joanna Pick**, Alexander-von-Humboldt Gymnasium, Berlin

12.00-12:30

Poczęstunek i przerwa kawowa

12.30-14.00

Dyskusja panelowa: Muzea a polityka historyczna

Dyskutanci: **Paweł Machcewicz**, b. dyrektor Muzeum II WŚ w Gdańsku | **Andreas Mix**, Centrum Dokumentacji Topografia Terroru, Berlin | **Volker Zimmermann**, Collegium Carolinum, Monachium | **Anna Kolářová**, Uniwersytet Karola, Praga

Moderacja: **Krzysztof Ruchniewicz**, **Hans-Jürgen Bömelburg**

14.30

Wyjazd autobusu do Berlina

(następnie indywidualna podróż powrotna)

ZASTOUPENÍ SPOLKOVÉ ZEMĚ BRANIBORSKO PŘI SPOLKOVÉ VLÁDĚ

(Ministergärten 3, Berlin)

- 13.00-15.30 h** **Zasedání předsednictva Společné polsko-německé komise pro učebnice**
- 16.00-16.15 h** **Přivítání**
Friederike Haase, zmocněnkyně spolkové země Braniborsko při spolkové vládě
Moderování: **Andreas Stopp**, redaktor Deutschlandfunk
- 16.15-17.15 h** **Předání ceny Marie Wawrykové Prof. Dr. Anně Wolff-Powęské**
Laudatio: **Violetta Julkowska, Hans-Jürgen Bömelburg**
- 17.15-17.30 h** **Přestávka na kávu**
- 17.30-19.00 h** **Panelová diskuse**
Mezi dokumentací a inscenací: výstavní strategie v polských a německých muzeích a památnících
V diskusi: **Miroslaw Nizio**, Muzeum Varšavského povstání, Polín: muzeum dějin polských Židů, Muzeum rodiny Ulmů v Markowě | **Detlef Weitz**, ARGE chezweitz GmbH, Židovské muzeum Berlín | **Patryk Żurawski**, PL Studio Patryk Żurawski, Muzeum Warszawy, Muzeum Piłsudského v Sulejówku | **Simone Haar**, Holzer Kobler Architekturen | **Peter Oliver Loew**, Německý institut pro polské záležitosti, Darmstadt
Moderování: **Zofia Wóycicka, Felix Ackermann**
- 19.00 h** **Večerní bufet**
- 20.00 h** **Transfer/jízda autobusem**
do ubytování Jugendherberge Ravensbrück (Straße der Nationen 3, 16798 Fürstenberg/Havel) a Precise Resort Marina Wolfsbruch GmbH (Wolfsbruch 3, 16831 Rheinsberg-Kleinzerlang)

PAMÁTNÍK RAVENSBRÜCK

(Straße der Nationen, 16798 Fürstenberg/Havel)

8.15 h

Jízda autobusem

z Precise Resortu Marina Wolfsbruch, Rheinsberg, k Památníku Ravensbrück, Fürstenberg/Havel

9.00-11.00 h

Prohlídka Památníku Ravensbrück

Komentovaná prohlídka I: Skupina se členy učebnicových komisí a přednášejícími

Andrea Genest, ředitelka Památníku Ravensbrück

Komentovaná prohlídka II: Skupina s mladými lidmi a učiteli

Thomas Kunz, Památník Ravensbrück

11.30-13.00 h

Panelová diskuse: Památníky a zapomenutá místa nacistických zločinů. Perspektivy vzdělávání

V dialogu: **Andrea Genest**, Památník Ravensbrück | **Iva Vachková**, Památník ticha Bubny | **Krzysztof Ruchniewicz**, Wroclawská univerzita | **Thomas Sandkühler**, Humboldtova univerzita Berlín | **Jan Špringl**, Památník Theresienstadt/Terezín

Moderování: **Yvonne Kleinmann**, **Holger Thünemann**

13.15-14.15 h

Polední přestávka

14.15-16.00 h

Panelová diskuse: Překonávání překážek. Muzea v pohraničí a přeshraniční spolupráce

V dialogu: **Agnieszka Wiercholska**, Polsko-německý dům v Berlíně | **Michał Kupiec**, Štětínská univerzita | **Michał Kępski**, Univerzita Adama Mickiewicze v Poznani | **Vasco Kretschmann**, Německá komise pro válečné hroby (Volksbund Deutsche Kriegsgräberfürsorge), Berlín | **Jiří Neminář**, Muzeum Hlučínska

Moderování: **Alina Zajadacz**, Univerzita Adama Mickiewicze v Poznani

14.15 do 18.30 h **Workshop pro mladé lidi**

Jak vyprávět o Ravensbrücku? Perspektivy mladých lidí a pro mladé lidi

Vedoucí workshopu: **Thomas Kunz**, Památník Ravensbrück

16.00-16.30 h **Přestávka na kávu**

16.30-18.30 h **Diskusní fórum**

Muzejní inscenace. Dějiny ve výstavách, muzeích, památnících a školní praxi v Česku, Německu a Polsku

V dialogu: **Matthias Heyl**, Vzdělávací oddělení Ravensbrück | **Malgorzata Glinka**, Centrum pro vzdělávání učitelů ve Varšavě | **Stephan Theilig**, Eberswalde, bývalý ředitel Braniborsko-pruského muzea Wustrau a muzejní pedagog Německého historického muzea | **Barbara Baarová**, Ostravská univerzita | **Karolína Kavan**, Novinářský inkubátor, Praha | **Václav Sixta**, Filozofická fakulta Univerzity Karlovy
Moderování: **Violetta Julkowska**, **Anna Ziębińska-Witek**

18.15-19.15 h **Paměť a komemorace v literatuře**

Diskuse s **Beatou Džon-Ozimkovou** a **Michałem Olszewským**, autory knihy „Ptaki krzyczą nieustannie” (Ptáci neustále křičí) a **Barbarou Yelinovou**, autorkou grafického románu „Emmie Arbel. Die Farbe der Erinnerung” (Emmie Arbel. Barva paměti)

Moderování: **Andrea Genest**, **Marcin Wiatr**

Poté bude možnost prohlédnout si výstavu fotografií **Krzysztofa Ruchniewiczze**: „*Malý Essen*“. Německo-polské místo (ne)paměti.

19.30 h **Autobusový transfer do restaurace**

Templiner Hof (Unter den Linden 18, 16798 Fürstenberg/Havel)

20.00 h **Večeře**

22.00 h **Autobusový transfer**

do Jugendherberge Ravensbrück ve Fürstenbergu; poté autobusový transfer do Precise Resortu v Rheinsbergu

PAMÁTNÍK RAVENSBRÜCK

(Straße der Nationen, 16798 Fürstenberg/Havel)

9.30 h

Autobusový transfer

z Precise Resortu v Rheinsbergu k Památníku Ravensbrück ve Fürstenbergu

10.30-12.00 h

Co se naučíme v památnících? Ravensbrück z perspektivy mladší generace

V dialogu: **Wiesława Araszkiewicz**, Szamotuły | **Verena Laubinger**, Göttingen | **Klára Hošková**, Německá škola Praha | **Barbara Raub**, Gymnázium Paula Pfinzinga v Hersbrucku | studenti, kteří představí výsledky workshopu z předchozího dne

Moderování: **Joanna Pick**, Gymnázium Alexandra von Humboldta v Berlíně

12.00-12:30 h

Občerstvení a přestávka na kávu

12.30-14.00 h

Panelová diskuse

Muzea a politika dějin

V dialogu: **Paweł Machcewicz**, bývalý ředitel Muzea druhé světové války v Gdaňsku | **Andreas Mix**, Dokumentační centrum Topografie teroru v Berlíně | **Volker Zimmermann**, Collegium Carolinum, Mnichov | **Anna Kolářová**, Karlova univerzita Praha

Moderování: **Krzysztof Ruchniewicz**, **Hans-Jürgen Bömelburg**

14.30 h

Zpáteční cesta/autobusový transfer do Berlína

(následuje individuální zpáteční cesta)

NOTIZEN / NOTATKI / POZNÁMKY

A large grid of small dots for taking notes, arranged in approximately 30 rows and 100 columns.

